

KWALITEIT VAN BESTAAN

John Sijnke

Stel je eens voor dat je ontdekt dat de mensen met wie je dagelijks omgaat alleen aandacht aan je besteden omdat ze er voor betaald worden. Hoe zou jij die contacten dan ervaren? Zulke mensen zou je vermoedelijk geen 'vrienden' meer noemen. Voor ons is het heel belangrijk om met anderen om te gaan, deel uit te maken van een familie, een vriendenkring te hebben en er ook nog een aantal kennissen op na te houden. Dat is natuurlijk niet voor iedereen hetzelfde. De een vindt het prettig om veel vrienden te hebben, terwijl de ander genoeg aan een enkele vriend heeft. Maar wat we wel gemeen hebben is het feit dat we vrijwel allemaal graag ergens bij horen. En dat we daar andere mensen bij nodig hebben.

Betaalde aandacht

Toch zijn er mensen die niet zo'n vrienden of kenniskring hebben. Die alleen aandacht krijgen van mensen die ervoor betaald worden om met ze om te gaan. In de zorgsector kom je zulke mensen helaas regelmatig tegen. Mensen met een verstandelijke beperking bijvoorbeeld, die weinig of zelfs helemaal geen familiecontacten meer hebben. En die niet in staat zijn om zelf contacten buiten de kleine kring van begeleiders te onderhouden. Dat begeleiders betaald worden zegt natuurlijk niets over hun goede bedoelingen. Als begeleider kun je heel veel voor de ander betekenen. Maar realiseer je je ook dat die contacten weer ophouden als je van baan verandert? Ook daar is niets mis mee, want je kunt natuurlijk nooit met iedereen die je ooit verzorgd hebt contact houden. Het is echter wel schokkend dat er mensen zijn wiens leven bestaat uit contacten met mensen die komen en gaan. En dat er geen mensen in hun leven zijn die een 'duurzame' relatie met hen aangaan.

Netwerk

Naast begeleiders krijgen mensen met een beperking natuurlijk ook met andere mensen met een beperking te maken. Daar kunnen prachtige vriendschappen uit voortkomen. Op die manier kan soms heel goed voldaan worden aan de basale behoefte aan contacten met andere mensen. Echter, deze vriendschappen helpen hen meestal niet om actief deel te nemen aan de samenleving. Ons eigen netwerk helpt ons daarbij wel. Wij doen tijdens ons werk contacten op waar soms vriendschappen uit ontstaan. Met onze vrienden en kennissen ondernemen we allerlei sociale activiteiten (samen uitgaan, samen op vakantie, samen winkelen). Lidmaatschap van verenigingen brengt ons weer met andere mensen in contact. En als we eens ergens hulp bij nodig hebben, dan kunnen we een beroep doen op die contacten. Bijvoorbeeld iemand die je helpt om zelf je belastingaangifte te doen. En op jou beurt doe je ook iets terug voor zulke kennissen of vrienden. Bijvoorbeeld door af en toe op hun kinderen passen. Op die manier betekenen we iets voor elkaar. En op die manier zijn we actief lid van de samenleving.

Is dat ook zo bij mensen die niet zo'n netwerk hebben? Die kunnen alleen terugvallen op hun betaalde begeleiders. Of op mensen die in net zo'n situatie zitten als zij, die ook geen eigen netwerk buiten de zorginstelling hebben. En dat geldt uiteraard niet alleen voor mensen met een verstandelijke beperking, maar ook voor de psychiatrie en de ouderenzorg.

Druk maken

Je kunt je er bij neer leggen, omdat het nu eenmaal zo is. Maar hoe zou jij het ervaren als jij in zo'n afhankelijke situatie zat? Een veel gehoorde reactie is 'ze hebben zo'n laag nivo, ze merken dat niet eens'. Is dat wel zo? Of hebben zij zich er ook bij neergelegd? Moeten ze zich er wel bij neerleggen omdat ze er zelf geen invloed op uit kunnen oefenen? Natuurlijk heb je van vandaag op morgen niet even een vriendenkring voor iemand geregeld. Maar met helemaal niets doen blijft deze situatie in stand. En als je er goed over nadenkt is dat in feite een erg onrechtvaardige situatie.

Op dit vlak kun je als directe begeleider heel veel betekenen. Al was het maar door het thema 'sociaal netwerk' ter sprake te brengen tijdens vergaderingen. Of door er met de cliënt, als die daartoe in staat is, over in gesprek te gaan.

Wanneer je op deze manier naar de domeinen van kwaliteit van bestaan kijkt (zie hieronder) dan zijn er heel veel mogelijkheden om iets bij te dragen. Onlangs was er commotie over het weggooien van stempassen van mensen met een beperking. Dat heeft met hun rechten als burger te maken. Als begeleider kun je er voor waken dat zoiets niet gebeurt. Kunnen jouw cliënten geen gebruik maken van hun stemrecht? Stel jezelf dan de vraag of je dat ooit wel eens serieus hebt onderzocht. Je zou het ook als jouw taak kunnen zien om de ander te helpen zijn of haar voorkeuren kenbaar te maken en op die manier toch gebruik te kunnen maken van zijn basisrecht om mee te kunnen beslissen over de wereld waarin hij leeft.

Welbevinden

Lichamelijk welzijn: een belangrijke basis om je goed te voelen en optimaal te kunnen functioneren / het gaat hierbij om gezondheid, voeding (wat gezond voor je is, wat je lekker vindt), algemene dagelijkse lichaamsverzorging & zelfverzorging, medische zorg, mobiliteit en goede balans tussen (lichamelijke) inspanning en ontspanning

Emotioneel welzijn: je vrij en veilig voelen, met respect behandeld worden en je leven kunnen leiden op de manier zoals jij dat wilt / stemming (plezier hebben in de dingen die je doet, in het leven), tevredenheid, een positief zelfbeeld, maar ook de sfeer in je directe omgeving, die van invloed kan zijn op je stemming

Materieel welzijn: financiële zekerheid, bezittingen en het hebben van onderdak, privacy en zelfbeslissingsrecht gelden daarbij als belangrijkste regels / ook verzorgde kleding en een verzorgd interieur horen daar onder meer bij

Ontplooiing

Persoonlijke ontwikkeling: het recht om je vaardigheden te kunnen ontwikkelen (onder meer recht op onderwijs) is een belangrijk basisrecht in onze samenleving / de kans krijgen om je als mens te ontwikkelen, op jouw manier, in jouw tempo, is van groot belang voor het ontwikkelen van gevoel van eigenwaarde

Zelfbepaling: zelf kunnen beslissen over zaken die jouw dagelijks leven betreffen, zelf keuzes kunnen maken die door je omgeving gerespecteerd worden / autonomie, persoonlijke controle en leven volgens eigen waarden zijn essentiële thema's

Participatie

Relaties: een eigen sociaal netwerk; buiten zorg- en dienstverlening, dus naast familie ook vrienden en kennissen, mensen die met je omgaan zonder een professionele relatie met je te hebben / Intimiteit, genegenheid en seksualiteit maken hier ook deel van uit

Deelname aan de samenleving: ook als je beperkingen hebt en/of ondersteuning van anderen nodig hebt, maak je deel uit van de samenleving / je hebt recht op maatschappelijke participatie, je moet net als ieder ander kunnen profiteren van alle verworvenheden en voorzieningen in de samenleving

Rechten en belangen: de rechten die je als burger toekomen ook daadwerkelijk ervaren; wanneer je gebruik maakt van een zorgvoorziening ben en blijf je een volwaardig burger met dezelfde rechten als anderen / dit komt onder meer tot uitdrukking in (in de gelegenheid gesteld worden gebruik te maken van) je stemrecht

Gepubliceerd in AS, vakblad voor de activiteitensector / mei 2010

Wie heeft de regie?

Van de auteur van dit artikel verscheen in 2009 het boek "Wie heeft de regie" waarin hij een praktische vertaling van Kwaliteit van Bestaan maakt naar de dagelijkse werkelijkheid van begeleiders in de zorgsector.

"Wie heeft de regie"

J.Sijnke

Bohn Stafleu van Loghum

ISBN 978 90 313 62721
